

СТАНОВИЩЕ

**от д-р Иван Герасимов Станков,
професор във ВТУ „Св. св. „Кирил и Методий“**

по материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **‘професор’**
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Област на висше образование 2. Хуманитарни науки

Професионално направление 2.1 Филология , научна специалност Българска литература (Българската литература от Освобождението до края на Първата световна война и Историческа поетика на българската литература)

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 46 от 09.06.2017 г. и в интернет-страницата на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра История на литературата и сравнително литературознание към Филологическия факултет, като кандидат участва доц. д.ф.н. Иван Тодоров Русков от ПУ „Паисий Хилендарски

1.Общо представяне на процедурата и кандидата

Представеният от доц. д.ф.н. Иван Тодоров Русков комплект материали по конкурса на хартиен и електронен носител е в съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“ и включва следните документи

-молба до Ректора

-автобиография

- декларация за оригиналност
- диплома за магистър
- диплома да доктор
- диплома да голям докторат
- обява в Държавен вестник
- списък на научните трудове
- справка за специфичните изисквания
- трудовете за кандидатстване
- анотация на трудовете
- справка за трудов стаж
- документи по учебната работа.

Към документите за конкурса доц. д.ф.н. науки Иван Русков е приложил хабилитационния си труд „Време и запис. Образи на свещеното в новобългарската история.“

Представени са и девет публикации по темата, както и редица публикации, извън конкретния предмет на хабилитационния труд.

От 06.04.1992 г. до днес доц. д.ф.н. Иван Русков е последователно асистент, старши асистент, главен асистент и доцент в ПУ „Паисий Хилендарски“. Води семинари и изнася лекционни курсове. Научен ръководител и рецензент на дипломни работи в бакалавърската и магистърската степен на обучение. Ръководител на катедра История на литературата и сравнително литературознание

2.Обща характеристика на дейността на кандидата

Учебна дейност

Доц. д.ф.н. Иван Русков води лекционни курсове по Нова българска литература от Освобождението до края на Първата световна война пред

студентите от специалността „Българска филология“, редовно и задочно обучение, както и дисциплината „Историческа поетика на българската литература“ при същите студенти, както и пред студентите от специалността „Славянска филология“. Водил е и следните лекционни курсове: „От Библията към литературата (Библейското и еротичното – сюжети и представи)“, „Библия, еротика, литература. Аспекти на разб(л)удното говорене“, „Време и пространство в мита и литературата“, „Библия, еротика, литература“ в Магистърска програма „Актуална българистика“, лекционен курс по Нова българска литература от Освобождението до края на Първата световна война в магистърската програма „Учители по български език и литература (неспециалисти)“. Изнасял е лекционни курсове в университетите в Будапеща и Бърно по програмата Еразъм Плюс.

Бил е научен ръководител на докторант Велика Гюлемерова, защитила докторска дисертация през март, 2016 г.

Научна дейност

Между научните публикации на доц. д.ф.н. Иван Русков по конкурса основно място заема неговият хабилитационен труд „Време и запис. Образи на свещеното в новобългарската история“.

Във всички изследователски посоки хабилитационният труд на доц. д.ф.н. Иван Русков е с категоричен и безспорен приносен характер. Като приложение към него са представени фотографски изображения на корици и картини, върху които се опират част от интерпретациите в труда.

Монографията „Време и запис. Образи на свещеното в новобългарската история“ съдържа десет основни глави: 1. Речта Оборище. Конструирание на свещения център. 2. Как е направено Кървавото писмо. 3. Олтарът в българската литература от Каравелов до Яворов. 4. Християнство и идеология у Яворов. 5. Дебелянов и краят на свещената война. 6. Звукът на Тихата победа. 7. Последният кръстоносец. 8. Траурът на Отец Паисий. 9. Образ и подобие:

пре/създаване на Паисий през 30-те и 40-те години на XX век. 10. Иван Асен III, кратко заключение, обстойна библиография и кратко приложение.

Предмет на анализ в монографията са художествени, мемоарни и публицистични текстове от различни периоди на българската литература, в които се произвеждат и възпроизвеждат образите на свещеното, които през литературата и историята формират или променят разбирането за мястото ни в историята като народ, както и променливото категоризиране на съюзници и врагове в зависимост от конкретната историческа конюнктура.

Текстът на монографията гледа увеличено, като под лупа, материалите, с които работи, раздробява ги на съставните им части, дълго стои понякога на цели страници над една дума и нейните пръснати в изданията и периодиката варианти, търсейки различните лица на нейния смисъл. Работата на Иван Русков над текстовете е изключително скрупулозна. Понякога от отделни детайли, които в прилежащия си контекст са привидно незначителни, в интерпретацията изведнъж набъбват и придобиват неочаквано висок ръст (например кръстът на поп Грую Бански). Това се дължи на способността на автора да прокарва логически свързващи трасета между отдалечени фрагменти от един и същ текст или от различни текстове, трасета свързващи художественото с документалното, с научно-историческото, мемоарното и публицистичното.

Има гледна точка, от която трудът на доц. Иван Русков е повече историософски, отколкото литературно-исторически, тъй като самите образи на свещеното, голяма част от които имат литературен произход, са гледани тъкмо като обслужващи в една или друга посока, в една или друга степен именно историческия процес и неговото осмисляне. Това, впрочем добре личи още в подзаглавието на монографията. Средищната смислова полоса на труда на Иван Русков са именно териториите, върху които литературата и историята дифузират, превръщат се една в друга пред единния олтар на сакралното, проявяващо се и в литературна, и в историческа форма. Историята не като

литературна тема, а като смисъл, екстрахиран, извлечен от кодовете на сакралното.

Много интересен, за мен неочакван, е непрекъснатият процес на пускане на свободните валентни връзки на литературно огледаните исторически събития към библейския прототекст. Тук централно място заема архетипът за Отеца и за Сина, открит на скрити места и разигран в най-неочаквани ракурси. Например спекулациите в тази посока на високите тронни слова и политическите речи. Много интересно се вижда през текста на монографията как едни и същи кодове работят в различни посоки в зависимост от конюнктурата: един път обслужват покачването на патетичния обществен градус в мигове на национален подем, друг път жалеят с историческите катастрофи.

Специално трябва да бъде отбелязано присъствието на една особена поетика на жертвеността, с която книгата настоятелно са занимава. Мисленето на националната съдба преимуществено като резултат от провиденческа и историческа несправедливост, като щета, като фрустрация. Като несбъднато някакво свещено национално Писание, което е разчитано многократно като земна, историческа сянка на божественото Писание.

Времето и неговият запис са двата бряга, между които се разгръща четенето на знаците. Защото става дума не само за словесен запис, а за по-широка система от символи, които трасират пътя към националната представа за света и за неговата святост. Върху тези именно представи стъпват конкретните национални проекти, трансформиращи се през времето в съответствие с историческата конкретност. Символи и знаци са пръснати не само в художествените текстове, но и в официални манифестни речи, документи, мемоари, публицистика, есеистика, картини, корични оформления и пр.

Един от разказите-гръбнаци на книгата е разказът за битката между кръста и полумесеца – от манифеста на Фердинанд, до фуражката на Люцкан. Обикнат разказ на българския патос, който в лоното на историята си прави горчиви

политически шеги (например неизбежният съюз на България с Турция през Европейската война).

В началото ме учуди защо Паисий Хилендарски е толкова назад вкаран в книгата, но при четенето на изложението, събрано около Всебългарския съюз „Отец Паисий“ и едноименното списание, изпитах удоволствието, съпътстващо радостта ни при чуждо откритие. Същото бе и с изложението около списание „Отечество“.

Последователно и системно трудът проследява функцията на Речта и на Словото като две различни форми на българското ставане и въз-ставане (да се изразя и аз като автора), срещите и разминаванията им по гърба на българските бунтове и войни, при искрено вдъхновената или при манипулативна им приложимост при употребата на свещеното. И пътят им през книгата логично започва именно със Захари Стоянов, у когото художественото, мемоарното, документалното и публицистичното са в разплазмен синтез.

Двузначността на употребата на знаците и символите са проследени с изключителна прецизност в хрестоматийни текстове на Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Николай Лилиев и Йордан Йовков.

Много силни са страниците около Ньойския договор и културологичната употреба на Отец Паисий като фигура, превърната в символ на свещеното. Връщането към началото на новите български времена, възкресяването образа на Бащата, продължен от своите синове, чертае българската жажда за единение, каквато е жаждата на всички народи.

Въвеждането на архетипа Прометей като български символ на приковаването върху позорната скала на историческото унижение, води до междувоенното зачертаване на Европа от списъка на българските ценности и неволно води към националния реваншизъм в очакването на поредната война за изправяне на историческата неправда.

На много страници от монографията авторът умело употребява тънката си научна ирония, която съпровожда и патетичните, и скръбните моменти на националното ни историческо случване.

В анотацията към хабилитационния труд, Иван Русков отбелязва пет свои приноси момента. Моето мнение, че приносите в книгата са много повече. Обработен и осмислен е огромен по количество материал – художествени книги, периодични издания, документи, съпоставени са с висока текстологична прецизност различни издания на едно и също произведение, ровено е във вестници, в писма, в съдебни процеси. Всичко това е много трудно за организиране и систематизиране, за изработване на подходящи критически сюжети.

Иван Русков не е лесен за четене автор, защото мисълта му е плътна и в същото време разклонена, капилярна. Обикновено работи с много фактическа информация, системата на текстовете му обикновено е усложнена, но винаги води към някаква голяма и важна идея. В случая с „Време и запис“ към идеята за национално самопознание през разчитането на решетката от символи и знаци на сакралното.

Националната историческа съдба повтаря историческата съдба на символите и знаците на сакралното, ето в това изречение се затваря моят резюмиран прочит на този труд. Струва ми се, че монографията на доц. Иван Русков фигуративно може да бъде наречена Поетика на българската история от Възраждането до края на Втората световна война.

3. Критични забележки и препоръки

Не съм сигурен дали сега ще бъде прав. Давам си сметка, че макар да е литературоведска, работата на доц. Иван Русков е ориентирана към историята, към свещеното в нейните случвания, към начините, по които историята употребява сакралното. Струва ми се, че главата за Иван Асен III, макар да има

своето точно място в конструкцията на книгата, се чуждее на останалите части, тъкмо защото не се храни с литература.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д.ф.н. Иван Тодоров Русков **отговарят на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът е представил **значителен** брой научни трудове, публикувани след придобиването на научната и образователна степен „Доктор на филологическите науки“. В работите на кандидата има оригинални научни приноси. Постиженията на кандидата ще имат определена практическа приложимост в обучението на студентите върху литературната история на XIX и XX век и върху историческата поетика на българската литература. Отворени са и за по-широк кръг от читатели с интерес към българското историческа съдба и към причините тя бъде точно такава, с интерес към литературата като към художествен историопис.

Постигнатите от доц. д.ф.н. Иван Русков резултати в учебната и научно-изследователска работа **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След прочита на представените по конкурса материали, след прегледа на тяхната значимост и съдържащите се в тях приноси, давам своята категорична **положителна** оценка и убедено препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение да Факултетския съвет на Филологическия факултет за избор на доц. д.ф.н. Иван Тодоров Русков на академичната длъжност „професор“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление **2.1 Филология**, научна специалност **Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война и Историческа поетика**.

10.11.2017 г.

Изготвил становището:
проф. д.ф.н. Иван Станков